

Література

1. Інформаційно-аналітичний збірник «Освіта в Україні в умовах воєнного стану»: веб-сайт. URL: https://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/education-of-ukraine_2022.pdf

2. Стаття 19. Право на освіту: веб-сайт. URL: <https://xn-80aagahqwyibe8an.com/zakon-ukrajiny/stattya-pravo-osvitu-54284.html>

3. Основні проблеми та виклики реалізації права на освіту в умовах російсько-української війни: веб-сайт. URL: <https://almenda.org/problemu-ta-vyklyku-realizatsiyi-prava-na-osvitu-v-umovakh-rosiysko-ukrayinskoji-viyny/>

УДК 340:368.56 (043.2)

Войцехівська К.В., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Пильгун Н. В., к.ю.н., доцент

ПРАВО НА ЖИТТЯ ТА ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Право на життя – це абсолютне, природне і невід’ємне право людини, яке зафіксоване в ст. 3 Загальної декларації прав людини та в ст. 6 Міжнародного Пакту про громадянські і політичні права. Це право проголошено і в Європейській конвенції про захист прав людини і основних свобод, а також в інших міжнародних правових документах і конституціях багатьох країн світу. Так, право на життя охороняється законом, і ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Зокрема, відповідно до положень ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров’я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов’язком держави [1, с. 35].

У сучасному світі укладено велику кількість міжнародних договорів щодо захисту особистості в мирний час і під час збройних конфліктів. На жаль, ця кодифікація не призвела до кращого захисту людей під час війни, а також належним чином не захистила їхні права від тиранії авторитарних режимів. Статут Організації Об’єднаних Націй заборонив війну в 1945 році, але з того часу більше збройних конфліктів починалося, ніж закінчувалося, забираючи все більше життів цивільного населення.

Сьогодні актуальність і важливість права на життя людини, його реалізація і захист є очевидними, адже без такого фундаментального права всі інші права перестають мати будь-яке значення. Саме життя, є передумовою реалізації всіх прав і свобод людини. Дане право знаходить своє закріплення у всіх Угодах з прав людини, є частиною загального міжнародного права. Незважаючи на це, право на життя має відносний

характер і за певних юридичних і фактичних умов, може бути правомірно обмеженим. На практиці, головною загрозою і перешкодою для реалізації цього права стають збройні конфлікти й ситуації насильства всередині країни [4].

Можна сказати, що право на життя в умовах війни майже беззахисне. Рішення міжнародних і національних судів щодо дотримання права на життя під час збройних конфліктів не завжди вносять ясність, оскільки часто вони стають підставою погроз для урядів припинити участь у міжнародних механізмах захисту прав людини. Механізми захисту права на життя потребують удосконалення. 30 жовтня 2018 р. Комітет з прав людини ООН ухвалив Загальний коментар № 36 до ст. 6 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, де намагався розв'язати головні проблеми, пов'язані із захистом права людини на життя. Але, незважаючи на прийняття такого важливого акта, багато питань все одно залишаються відкритими [2].

Права людини, що не можуть бути порушені чи обмежені під час війни, такі як: права на рівність і повагу до гідності особи, право на особисту недоторканість, право на укладення шлюбу, право на громадянство, право на справедливий суд, юридичну допомогу та захист, право на житло.

Разом з тим, військове командування може обмежувати право людей на вільне пересування. Це і введення комендантської години, і заборона або обмеження вільного вибору місця проживання. Також може бути встановлений особливий режим в'їзду та виїзду з населених пунктів тощо. Під час воєнного стану людина може бути позбавлена права на майно. Примусове відчуження майна допускається в установленому законом порядку за умови подальшої компенсації. Також передбачена можливість втручання у приватне життя осіб, зокрема: контроль засобів зв'язку, перевірка речей, документів, житла тощо. Під час військового конфлікту можуть обмежуватися права людей на вільний вибір праці. Громадяни під час війни можуть залучатися до суспільно-корисних робіт. Разом з тим, під час війни заборонено проводити вибори та референдуми, що обмежують право громадян на участь в управлінні державними справами. Під заборонаю і масові збори та акції [3].

Отже, в умовах війни практично беззахисним є основне право людини – право на життя. Вбивства й тілесні ушкодження, викрадення людей на захоплених територіях і примусове вивезення, катування та нелюдське поводження, згвалтування та інші форми насильства – є прямим порушенням як права на життя, так і прав на гідність та недоторканність. Порушуються і права людини на охорону здоров'я, це як неможливість доступу до медицини, так і завдання шкоди здоров'ю внаслідок травмувань тощо.

Порушенням прав людини також можна вважати пошкодження або

руйнування майна, а також те, що людина внаслідок війни була позбавлена власної домівки чи не могла виїхати із окупованих територій.

Література

1. Подковенко Т.О., Бобер С.Ю. Право на життя як найвища цінність *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 3. С. 34-38.

2. Право на життя в умовах війни?!: веб-сайт. URL: <https://law.chnu.edu.ua/pravo-na-zhyttia-v-umovakh-viiny/> (дата звернення 25.04.2023).

3. Які права можуть порушуватись під час війни і як їх захистити?: веб-сайт. URL: <https://visitukraine.today/uk/blog/700/yaki-prava-mozut-porusuvatis-pid-cas-viiny-i-yak-ix-zaxistiti> (дата звернення 25.04.2023).

4. Пильгун Н.В., Плис Н.В. Права людини як фундаментальна цінність в українському суспільстві. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*: зб. наук. пр. Київ: НАУ, 2022. № 4(65). С. 65-71.

УДК 340.142 (043.2)

Горобець М.І., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Головка С.Г., к.і.н., доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПРЕЦЕДЕНТНОГО ПРАВА АНГЛІЇ

Англійське прецедентне право містить у собі як матеріальні, так і процесуальні норми. Завдяки історичним особливостям формування та розвитку фундаментальних принципів права Англії було покладено на суддів. Той факт, що у Великій Британії не існує писаної конституції, також пов'язаний з домінуванням прецедентного права. У чинних прецедентах закріплена діяльність державних органів, взаємодія гілок влади, верховенство права, пріоритет прав особи тощо.

Історія становлення і формування прецедентного права починається ще у XII ст. Воно перебуває у взаємовідносинах зі статутним правом, бо будь-який прецедент може бути скасований статутом парламенту, а при виникненні протиріччя саме норма закону має перевагу. Але і кожен закон при застосуванні судами породжує значну кількість прецедентів тлумачення, що встановлюють порядок застосування двозначних положень статуту. Таким чином, в Англії без прецедентного права статутне право втрачає своє призначення і не може бути застосованим. Судова практика й визначає реальний вплив закону на суспільні відносини. Тобто, закон реалізується саме через прецеденти. Юристи Англії сприймають тільки тоді законодавчі норми, коли існує їх судове тлумачення. Увага акцентується не